

دانشگاه علوم پزشکی خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

دانشکده بهداشت

پایان نامه جهت اخذ مدرک دکترای تخصصی سلامت در بلایا و فوریتها

عنوان:

طراحی و اعتبار سنجی الگوی ارتباطات خطر بلایا در نظام سلامت ایران

پژوهش و نگارش:

اباذر فتح اله زاده

اساتید راهنما:

دکتر ابراهیم سلمانی ندوشن – دکتر محمد علی مروتی

استاد مشاور:

دکتر محمد رضا خواجه امینیان – دکتر جواد بابائی

استاد مشاور آمار:

دکتر حسین فلاح زاده

شماره پایان نامه:

این رساله تقدیم می شود به

پدرم، بزرگترین تکیه گاه زندگیم؛

مادرم، عزیزترین یاور دوران حیاتم؛

همسر، همراه، همیشگی روزهای خوب و بد؛

فرزندان عزیزم، که کاستی های پدر را به جان خریدند و در دنیای کودکی خود برایم نشاط آفریدند؛

و

استاد بزرگوارم؛

آنان که به من آموختند و همواره به منت دار اندیشه ها و آموزه هایشان خواهم بود

تقدیر و تشکر

الهی خلق شکر نعمتهای تو کنند و من شکر بودن تو، نعمت بودن توست. (ابوالحسن خرقانی)

سپاس بیکران پروردگار یکتا را که هستیمان بخشید، به طریق علم و دانش رهنمونمان شد، به هم نشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود و خوشه چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت. ایزد بی همتا را شاکرم که مرا فرصتی عنایت فرمود تا بار دیگر در کسوت دانشجویی لذت یادگرفتن را تجربه نموده و از محضر اساتید بزرگوار رسم معرفت بیاموزم. بدینوسیله بر خود لازم میدانم از زحمات بی دریغ استاد ارجمند جناب آقای دکتر ابراهیم سلمانی و دکتر محمدعلی مروتی که در تمام مراحل این پژوهش با سعه صدر و بردبار راهنمایی جامع و کامل بودند تشکر و قدرانی نموده و صمیمانه ترین سپاس خود را به ایشان تقدیم نمایم .

زحمات و راهنماییهای بی دریغ اساتید محترم مشاور جناب آقای محمدرضا خواجه امینیان، جناب آقای دکتر جواد بابایی و جناب آقای دکتر حسین فلاح زاده که بدون راهنماییهای ارزشمند ایشان انجام این مهم مقدور نبود، نیز شایان تشکر و قدرانی است .

از زحمات پدر و مادر عزیزم که موفقیتهای خود را مرهون دعاهای خیر آنها میدانم و نیز از زحمات همسر مهربانم که همیشه حامی بنده در طول تحصیل بوده اند سپاسگزاری کرده و سلامتی آنان را از ایزد منان خواستارم همچنین تشکر و قدردانی خود را از زحمات تمامی اساتیدی که به نحوی در این دوره مرا یاری رساندند و در امر تعلیم و تربیت بنده سهمیم بودند اعلام میکنم و از تمامی مسئولین، اعضای هیئت علمی، کارکنان دانشکده بهداشت که در این دوره مرا یاری نمودند کمال تشکر و سپاس را دارم. همچنین از مدیران حوزه بلایا، امدادگران هلال احمر و کارشناسان فوریتهای پزشکی که به عنوان شرکت کننده در این مطالعه حضور داشتند، صمیمانه تشکر مینمایم.

کوشش آن حق گزاران یاد باد

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده	۱۸
فصل اول	۱
معرفی پژوهش	۱
بیان مسئله	۲
هدف کلی	۹
اهداف ویژه	۹
اهداف کاربردی	۹
سوالات پژوهش	۹
فصل دوم	۱۱
فلسفه پژوهش، مفاهیم و مرور متون	۱۱
فلسفه پژوهش، مفاهیم و مروری بر متون	۱۲
فلسفه و چارچوب نظری مطالعه	۱۲
مفهوم ارتباطات خطر و اهمیت آن	۱۴
طراحی الگوی ارتباطات خطر بلایا	۱۵
الگو های ارتباطات خطر	۱۶
۱. الگوی انگیزشی ارتباطات خطر	۱۶
۲. چارچوب ارتباطات خطر بلایا	۱۸
۳. مدل CAUSE	۲۰
بررسی متون	۲۱
فصل سوم	۲۹
روش پژوهش	۲۹
روش تحقیق و دلایل انتخاب	۳۰
مرحله اول پژوهش: مطالعه کیفی	۳۱
مشارکت کنندگان	۳۲
حجم نمونه	۳۲
نمونه گیری	۳۳
اشباع داده ها	۳۵
روش جمع آوری داده ها	۳۵
مصاحبه	۳۶
یادآور نویسی	۳۷
روش تجزیه و تحلیل داده ها	۳۸
دیدگاه کوربین و اشتراوس در مورد تجزیه و تحلیل نظریه پایه	۳۸
دقت و استحکام پژوهش	۴۲

مرحله دوم پژوهش	۴۵
مطالعه مرور نظام مند در راستای هدف اختصاصی دوم	۴۵
مراحل کار مرور نظام مند	۴۶
سؤال پژوهش	۴۶
انتخاب کلید واژه	۴۶
انتخاب پایگاه داده	۴۶
استراتژی جستجو	۴۷
جستجوی مقاله	۴۸
بررسی مقالات	۴۸
انتخاب مطالعات	۴۹
فرآیند جمعآوری دادهها	۴۹
خطر ایجاد تورش در هر یک از مطالعات	۵۱
توصیف ابزار ارزیابی روششناسی ترکیبی	۵۱
معیارهای نمره دهی در ابزار ارزیابی روششناسی ترکیبی	۵۲
نحوه انتخاب مولفه های موثر بر ارتباطات خطر	۵۳
ترکیب نتایج	۵۳
مرحله سوم پژوهش:	۵۴
طراحی الگوی ارتباطات خطر بلایا	۵۴
اعتبارسنجی الگوی ارتباطات خطر بلایا	۵۶
روش گردآوری داده ها	۵۷
مرحله اول دلفی	۵۸
مرحله سوم دلفی	۵۸
روش تحلیل داده ها	۵۹
ملاحظات اخلاقی	۶۰
فصل چهارم	۶۲
یافته های پژوهش	۶۲
یافته های مرحله اول	۶۳
مشخصات مشارکت کنندگان	۶۳
کدگذاری باز برای شناسایی مفاهیم و تعیین ابعاد و ویژگی های مفاهیم	۶۴
تحلیل داده برای زمینه	۶۸
تعیین دغدغه اصلی	۹۷
وارد کردن فرآیند در تحلیل	۱۰۰
پیامد ارتباطات خطر بلایا	۱۲۳
یکپارچه سازی طبقات	۱۲۹
کشف متغیر مرکزی	۱۳۰
سیر داستانی	۱۳۳
بیانیه نظری مدیریت ارتباطی پر مسئله به عنوان فرآیند ارتباطات خطر بلایا	۱۴۰

مرحله دوم: مرور سیستماتیک.....	۱۴۳
نتایج.....	۱۴۳
انتخاب مقالات.....	۱۴۳
آنالیز توصیفی.....	۱۴۵
تحلیل کیفی.....	۱۴۷
الف. طراحی الگو.....	۱۵۶
۱- شناسایی متغیرهای مرتبط با مسئله.....	۱۵۸
۲- پرکردن پرسشنامه و تشکیل ماتریس.....	۱۵۸
۳. تشکیل ماتریس خود تعاملی - ساختاری.....	۱۶۰
۳- تشکیل ماتریس دستیابی اولیه.....	۱۶۱
۴- تشکیل ماتریس دستیابی نهایی.....	۱۶۲
۵- تعیین سطح و اولویت‌بندی متغیرها.....	۱۶۳
۶- ترسیم مدل ساختاری - تفسیری.....	۱۶۶
۷- تجزیه و تحلیل قدرت نفوذ و میزان وابستگی.....	۱۶۷
مرحله سوم:.....	۱۷۰
ب. اعتبارسنجی الگو.....	۱۷۰
فصل پنجم	۱۹۷
بحث و بررسی یافته ها	۱۹۷
بحث و بررسی یافته های پژوهش.....	۱۹۸
نتیجه گیری نهائی.....	۲۲۱
کاربرد یافته های پژوهش.....	۲۲۲
محدودیت ها.....	۲۲۳
پیشنهادهای برای پژوهشهای آینده.....	۲۲۳
پیوست ها	۲۴۰

عنوان	صفحه
جدول ۱-۴: اطلاعات دموگرافیک مصاحبه شوندگان در مرحله کیفی	۶۳
جدول ۲-۴: نمونه ای از نحوه کدگذاری و تشکیل طبقات در مطالعه	۶۶
جدول ۳-۴: طبقات و زیر طبقات نهایی مطالعه	۶۷
جدول ۴-۴: طبقات، زیر طبقات، مفاهیم اولیه مربوط به زمینه	۶۹
جدول ۵-۴: طبقات، زیرطبقات مربوط به فرآیند	۱۰۱
جدول ۶-۴: طبقات و زیرطبقات مربوط به پیامد	۱۲۳
جدول ۷-۴: ویژگی های مطالعات و ارزیابی	۱۴۶
جدول ۸-۴: طبقه بندی مولفه های استخراج شده	۱۵۰
جدول ۹-۴: طبقات و زیر طبقات نهائی	۱۵۴
جدول ۱۰-۴: نحوه پر کردن پرسشنامه	۱۵۹
جدول ۱۱-۴: طراحی پرسشنامه	۱۵۹
جدول ۱۲-۴: ماتریس خودتعاملی ساختاری مولفه های ارتباطات خطر بلایا	۱۶۰
جدول ۱۳-۴: ماتریس دریافتی اولیه مولفه های ارتباطات خطر بلایا	۱۶۱
جدول ۱۴-۴: ماتریس دریافتی نهائی مولفه های ارتباطات خطر بلایا	۱۶۲
جدول ۱۵-۴: تکرار اول شناسایی سطوح	۱۶۴
جدول ۱۶-۴: تکرار دوم شناسایی سطوح	۱۶۵
جدول ۱۷-۴: تکرار سوم شناسایی سطوح	۱۶۵
جدول ۱۸-۴: تحلیل نیروی نفوذ و نیروی وابستگی	۱۶۸
جدول ۱۹-۴: مشخصات مشارکت کنندگان در اعتبارسنجی الگو	۱۷۰
جدول ۲۰-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه های فرآیند ارتباطات خطر ایران	۱۷۱
جدول ۲۱-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه های بسترهای ارتباطی	۱۷۲
جدول ۲۲-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه های اعتماد بین ذینفعان	۱۷۲
جدول ۲۳-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه های محتوی پیام	۱۷۳
جدول ۲۴-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه های ویژگی های عمومی پیام	۱۷۳
جدول ۲۵-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه انتشار پیام	۱۷۴
جدول ۲۶-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه های ویژگی های دریافت کننده پیام	۱۷۴
جدول ۲۷-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه واکنش های روانی نسبت به پیام	۱۷۵
جدول ۲۸-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه فاکتورهای شناختی	۱۷۵
جدول ۲۹-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه فاکتورهای دموگرافیک	۱۷۵
جدول ۳۰-۴: میانگین و انحراف معیار و درصد نمره اهمیت گویه فاکتورهای محیطی	۱۷۶
جدول ۳۱-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های فرآیند ارتباطات در دور دوم دلفی	۱۷۷
جدول ۳۲-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های بسترهای ارتباطی در دور دوم دلفی	۱۷۸

جدول ۳۳-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های اعتماد بین ذینفعان در دور دوم دلفی	۱۷۸
جدول ۳۴-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های محتوی پیام در دور دوم دلفی	۱۷۹
جدول ۳۵-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های ویژگی های عمومی پیام در دور دوم دلفی	۱۷۹
جدول ۳۶-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های محتوی پیام در دور دوم دلفی	۱۷۹
جدول ۳۷-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های ویژگی های دریافت کننده پیام در دور دوم دلفی	۱۸۰
جدول ۳۸-۴: میزان موافقت نهایی با واکنش های روانی نسبت به پیام در دور دوم دلفی	۱۸۰
جدول ۳۹-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های فاکتورهای شناختی در دور دوم دلفی	۱۸۱
جدول ۴۰-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های فاکتورهای دموگرافیک در دور دوم دلفی	۱۸۱
جدول ۴۱-۴: میزان موافقت نهایی با گویه های فاکتورهای محیطی در دور دوم دلفی	۱۸۲
جدول ۴۲-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به فرآیند ارتباطات خطر	۱۸۳
جدول ۴۳-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به بسترهای ارتباطی	۱۸۳
جدول ۴۴-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به اعتماد بین ذینفعان	۱۸۴
جدول ۴۵-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به محتوی پیام	۱۸۵
جدول ۴۶-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به ویژگی های عمومی پیام	۱۸۵
جدول ۴۷-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به انتشار پیام	۱۸۶
جدول ۴۸-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به ویژگی های دریافت کننده پیام	۱۸۶
جدول ۴۹-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به واکنش های روانی نسبت به پیام	۱۸۷
جدول ۵۰-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به فاکتورهای شناختی	۱۸۸
جدول ۵۱-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به فاکتورهای دموگرافیک	۱۸۸
جدول ۵۲-۴: میزان قابل اجرا بودن موارد مربوط به فاکتورهای محیطی	۱۸۹
جدول ۵۳-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به فرآیند ارتباطات خطر	۱۹۰
جدول ۵۴-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به بسترهای ارتباطی	۱۹۰
جدول ۵۵-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به اعتماد به ذینفعان	۱۹۱
جدول ۵۶-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به محتوی پیام	۱۹۱
جدول ۵۷-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به ویژگی های عمومی پیام	۱۹۲
جدول ۵۸-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به انتشار پیام	۱۹۲
جدول ۵۹-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به ویژگی های دریافت کننده پیام	۱۹۳
جدول ۶۰-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به فاکتورهای شناختی	۱۹۳
جدول ۶۱-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به واکنش های روانی نسبت به پیام	۱۹۴
جدول ۶۲-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به فاکتورهای دموگرافیک	۱۹۴
جدول ۶۳-۴: میزان اولویت اجرای گویه های مربوط به فاکتورهای محیطی	۱۹۵
جدول ۶۴=۴: نتایج کلی دلفی	۱۹۶

فهرست اشکال:

عنوان	صفحه
شکل ۱-۲: چارچوب انگیزشی آمادگی در برابر بلایا از طریق ارتباط خطر	۱۸
شکل ۲=۲: چارچوب ارتباطات خطر بلایا	۲۰
شکل ۱-۴: ارتباط عوامل زمینه و تأثیر آن در دغدغه اصلی فرآیند ارتباطات خطر	۹۹
شکل ۲-۴: مدل شماتیک فرآیند ارتباطات خطر بلایا	۱۴۲
شکل ۳-۴: نمودار انتخاب مقالات بر اساس PRISMA	۱۴۴

پیوست ها:

- فرم رضایت آگاهانه در طرحهای تحقیقاتی
- مقالات پذیرش شده

1. Strategies of relief organizations for improvement of disaster risk communication process in Iran

Abazar Fathollahzadeh, Ibrahim Salmani, Mohammad Ali Morowatisharifabad, Mohammad-Reza Khajehaminian, Javad Babaie, Hossein Fallahzadeh

2. Models and components in disaster risk communication: A systematic literature review

Abazar Fathollahzadeh, Ibrahim Salmani, Mohammad Ali Morowatisharifabad, Mohammad-Reza Khajehaminian, Javad Babaie, Hossein Fallahzadeh

- چک لیست ارزیابی مقالات
- پرسشنامه دلفی
- چکیده انگلیسی

چکیده

مقدمه: سوانح و مخاطرات طبیعی در هر کشور جهان تهدید کننده جان و مال افراد می باشند و لذا برنامه ریزی برای کاهش اثرات آن ها امری ضروری است. رویکرد جهانی طی چند دهه گذشته، به سوی یافتن راهکارهایی برای کاهش خطرهای ناشی از بلایا و انسان ساخت بوده است. ارتباطات خطر به عنوان عنصر اصلی مدیریت خطر بلایا توسط سیاستگذاران و پژوهشگران حوزه بلایا پذیرفته شده است. این پژوهش با هدف طراحی و اعتبارسنجی الگوی ارتباطات خطر بلایا در ایران انجام شده است.

روش کار: این مطالعه در چند مرحله انجام شد. مرحله اول که با استفاده از رویکرد گراند تئوری انجام شد با تعداد ۲۵ نفر از امدادگران و مدیران و مردم متأثر از بلایا مصاحبه صورت گرفت. در مرحله دوم با روش مرور نظام مند مولفه های موثر بر ارتباطات خطر مورد بررسی قرار گرفت و در مرحله آخر با روش مدلسازی ساختاری تفسیری الگوی ارتباطات خطر طراحی و اعتبارسنجی آن به روش دلفی در سه دور انجام گرفت.

یافته ها: در مرحله اول مطالعه، در تحلیل داده ها برای زمینه، چهار طبقه اصلی "ارتباطات سازمانی، ارتباطات متقابل مردم و سازمان ها، بسترهای ارتباطی و ویژگی های فردی" شناسایی شدند. تحلیل داده ها برای فرآیند شامل دو طبقه اصلی "تکاپوی ارتقاء فرآیند ارتباطات و تلاش برای توسعه رفتارهای فردی" بود. و پیامد این راهبردها "تداوم ارتباطات پرچالش" بود. همچنین در مرور نظام مند ۱۰۸ مولفه موثر بر ارتباطات خطر به دست آمد که در ۵ گروه و ۱۳ زیر گروه قرار گرفتند. و نهایتاً متغیرهای حاصل به عنوان ورودی های روش مدلسازی ساختاری تفسیری در طراحی الگو مورد استفاده قرار گرفتند. و اعتبار سنجی الگو در سه دور و با درصد کلی توافق ۹۲/۲۶ و قابلیت اجرای کل (درصد) ۸۲/۵۶ و اولویت اجرای کل با ۹۱/۶۷ درصد مورد تایید قرار گرفت.

نتیجه گیری: الگوی ارتباطات خطر طراحی شده بر مبنای یافته های حاصل از مطالعات مختلف در دنیا و تجارب مدیران، نیروهای عملیاتی و مردم متأثر از بلایا می تواند یک نقشه راهی را برای مدیران و سیاستگذاران حوزه بلایا مشخص کند تا بر اساس آن بتوانند از توانمندی همه ذینفعان در در برنامه ریزی برای ارتباطات خطر استفاده کنند. همچنین بستر مهمی را برای تصمیم گیرندگان و مدیران فراهم می کند تا همه اجزای ارتباطات خطر را در برنامه ریزی عملیاتی در نظر بگیرند تا با تبادل به موقع اطلاعات با مردم و سازمان های دیگر، به آنها کمک کند برای مقابله با بلایا آماده شوند و به موقع تصمیم گیری کنند.

کلمات کلیدی: ارتباطات خطر، بلایا، تئوری زمینه ای، الگو، مدل سازی ساختاری تفسیری